

mgr Mateusz Płatos

Tytuł pracy doktorskiej: Rozumienie przyjaźni oraz doświadczenia z nią związane u młodzieży i dorosłych z zaburzeniami ze spektrum autyzmu oraz rozwijających się typowo

Promotor prof. dr hab. Ewa Pisula

Streszczenie

Mimo istotnego miejsca trudności w nawiązywaniu i utrzymywaniu przyjaźni w klinicznym obrazie zaburzeń ze spektrum autyzmu (ang. autism spectrum disorder, ASD) niewiele badań empirycznych poświęcono dotąd temu obszarowi. Celem pracy było zbadanie różnych aspektów przyjaźni u nastolatków i dorosłych z ASD, w porównaniu z osobami rozwijającymi się typowo. Przeprowadzono trzy badania. W Badaniu 1, ankietowym, zebrano podstawowe informacje o przyjaźniach zawieranych przez nastolatków i dorosłych z ASD. Uczestnicy deklarowali mniejszą liczbę przyjaciół i rzadsze spotkania z nimi, ale podobną długość swoich relacji z przyjaciółmi, co osoby rozwijające się typowo. W swoich definicjach pojęcia „przyjaciel” młodzież i dorośli z ASD rzadziej odwoływali się do wymiaru intymności (tj. bliskości, zwierzenia się i bycia rozumianym przez przyjaciela) niż osoby rozwijające się typowo, a także rzadziej rozumieli przyjaźń jako złożoną relację opartą na bezwarunkowym odpowiadaniu na potrzeby drugiej osoby. W Badaniu 2, z użyciem polskiej adaptacji kwestionariusza Friendship Questionnaire, stwierdzono, że osoby z ASD miały niższą motywację do nawiązywania i utrzymywania przyjaźni opartych na intymności, mniejszą potrzebę spędzania czasu z przyjaciółmi oraz mniejsze zainteresowanie ich osobistymi sprawami niż osoby rozwijające się typowo. W obu badaniach potwierdzono większość hipotez płynących z teorii autyzmu jako skrajnie męskiego fenotypu, w odniesieniu do przyjaźni. Trzecie badanie stanowiło jakościową eksplorację doświadczeń związanych z przyjaźnią u dorosłych mężczyzn z ASD. Rezultaty wywiadów pogłębionych analizowano metodą Interpretacyjnej Analizy Fenomenologicznej (IPA). Wyróżniono cztery główne tematy wywiadów: a) pojęcie przyjaźni jako odzwierciedlenie niespełnionych potrzeb, b) poszukiwanie tego, co wspólne z przyjaciółmi: podobieństwo sytuacji życiowej vs podobieństwo zainteresowań, c) poczucie osamotnienia oraz d) brak inicjatywy i niskie poczucie kontroli. Łącznie, praca przedstawia złożony obraz przyjaźni u nastolatków i dorosłych z ASD oraz zawiera praktyczne implikacje dla wspierania tej grupy w rozwijaniu relacji z przyjaciółmi.